

Hemşirelik Öğrencilerinin Ekip Çalışmasına Yönelik Tutumları, Profesyonel Değerleri ve Etkileyen Faktörler: Tanımlayıcı Bir Çalışma

Nursing Students' Attitudes Towards of Teamwork, Professional Values and Affecting Factors: A Descriptive Study

Canan BİRİMOĞLU OKUYAN¹, Songül ÇAĞLAR², Çiğdem ERDEN³

ÖZ

Hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışmasına yönelik tutumları ve profesyonel değerler düzeyleri bakım kalitesini etkileyen önemli bir etmendir. Bu çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışmasına yönelik tutumları, profesyonel değerleri ve etkileyen faktörleri belirlemektir. Çalışmanın evrenini 2018-2019 yıllarında bir üniversitenin hemşirelik bölümüne devam eden öğrenciler oluşturmuştur (N=460). Çalışmanın evrenini araştırmanın yapıldığı dönemde derslere aktif katılan ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler oluşturdu (n=351). Veriler anket formu ve ekip çalışması tutumları ölçeği ve hemşirelikte profesyonel değerler ölçeği ile toplanmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 20,65±0,47'dir ve %67,3'ü kadınlardan oluşmaktadır. Büyük çoğunluğu (%93,7) hemşirelik bölümünü isteyerek seçmiş ve mesleğini sevmektedir. Ekip çalışması tutumları ölçeği puan ortalaması 109,65±18,53, Profesyonel Değerler Ölçeği puan ortalaması 99,27±20,34'tür. Sınıf seviyelerine göre her iki ölçek puanı da değişmektedir. Hemşirelik mesleğini isteyerek seçen ve mesleği sevdiğini belirten katılımcıların ölçek puanları diğerlerinden anlamlı derecede yüksektir (p<0,05). Ekip çalışmasında hemşirenin önemli işlevinin olduğunu, ekip çalışanları arasında sürekli ve sağlıklı ilişki olması gerektiğini, ekibin bağlı olduğu bir ortak değer sisteminin olması gerektiğini ve sağlık çalışanlarının ekip ve iş birliği becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünen katılımcıların ekip çalışması tutumları ölçek puanı diğer katılımcılardan daha yüksektir (p<0,05). Sonuç olarak, hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değerleri orta düzeyde ve ekip çalışmasına yönelik tutumları yüksek seviyede olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Ekip çalışması, Hemşirelik, Hemşirelik Öğrencisi, Profesyonel Değerler

ABSTRACT

Nursing students' attitudes towards teamwork and levels of professional values of levels are important factors affecting the quality of care. The aim of this study is to determine the attitudes, professionalism values and effective factors of nursing students towards teamwork. The population of the study consisted of students attending nursing department of a university in 2018-2019 (N=460). The study was conducted with students who actively participated in the lessons and agreed to participate in the study (n=351). The data were collected by a questionnaire, teamwork attitudes scale and nurses' professional values scale. The mean age of the participants was 20.65 ± 0.47 and 67.3% were women. The majority (93.7%) of student's chosed the nursing department willingly and they like their profession. The mean score of the teamwork attitudes scale was 109.65 ± 18.53 and the mean score of Professional Values Scale was 99.27 ± 20.34. Both scale scores varied according to grade levels. The scale scores of the participants who willingly chose the nursing profession and stated that they liked the profession were significantly higher than the others (p <0.05). The teamwork attitudes scale score of the participants who think that the nurse has an important function in the teamwork, there should be a continuous and healthy relationship between the team members, there should be a common value system to which the team is connected, and the teamwork and collaboration skills of the health workers should be higher than the other participants (p<0.05). As a result, the professional values of nursing students are at an intermediate level and their attitude towards teamwork can be said to be at a high level.

Keywords: Teamwork, Nursing, Nursing Student, Professional Values

Etik Kurul No: 11/04/2019-10

¹Dr. Öğr. Üyesi, Canan BİRİMOĞLU OKUYAN, Halk Sağlığı Hemşireliği, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, cananbirimoglu@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7339-6072

² Dr. Araş. Gör., Songül ÇAĞLAR, Halk Sağlığı Hemşireliği, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, songulcaglar@ibu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5412-0708

³Hemşirelik, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, erdencigdem@hotmail.com, ORCID:0000-0001-9023-2814

İletişim / Corresponding Author: Canan BİRİMOĞLU OKUYAN
e-posta/e-mail: cananbirimoglu@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 30.12.2019
Kabul Tarihi/Accepted: 02.09.2020

GİRİŞ

Hemşirelik profesyonel bir meslek dalıdır ve bu mesleğin uygulayıcılarının da mesleklerini yerine getirirken mesleki rol ve sorumluluklarının bilincinde hareket etmeleri beklenmektedir. Profesyonel bir hemşirelik uygulaması hasta bakımında kalitenin artmasını sağlamakla birlikte, bu kalite sağlık çalışanlarının ekip içi uyumlu çalışmalarına bağlıdır.¹ Ekip çalışması hemşirelik mesleğinin merkezinde yer alan bir uygulamadır. Sağlık çalışanları arasındaki ekip çalışması ve iş birliği çalışanların işten memnuniyetlerinin artmasını da sağlar.² Henüz mesleğe başlamadan, hemşirelik öğrencilerine kazandırılacak ekip içi uyumlu çalışma ve profesyonel bakış açısı öğrencilerin mesleklerine başladıklarında, daha profesyonel, rol ve sorumluluklarının bilincinde ve sağlık ekibinin her üyesiyle uyumlu çalışmasını dolayısıyla bakım kalitesinin artmasını sağlayacaktır. Hemşirelik öğrencilerinin imaj algısı üzerinde profesyonel bir bakış algısında olmaları etkilidir.³ Literatürde bu konuda çeşitli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda ya sadece profesyonel

değerler düzeyleri değerlendirilmiş³⁻⁵ ya da öğrencilerin ekip çalışmasına yönelik tutumlarını etkileyebilecek çeşitli değişkenlerin olup olmadığı incelenmiştir.^{6,7} Ancak hem ekip çalışmasına yönelik tutumların hem de hemşirelikte profesyonel değerler üzerine birlikte incelenen bir çalışmaya literatürde rastlanmamıştır. Bu sebeple, çalışmanın amacı hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışmasına yönelik tutumları, profesyonel değerleri ve etkileyen faktörleri belirlemektir.

Araştırmanın hipotezleri;

H0. Hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışmasına yönelik tutumları ve profesyonel değerleri demografik değişkenlere göre farklılık göstermez?

H1. Hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışmasına yönelik tutumları ve profesyonel değerleri demografik değişkenlere göre farklılık gösterebilir.

H2. Hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışmasına yönelik tutumları ekip çalışmasına ilişkin düşüncelerine göre değişebilir.

MATERYAL VE METOT

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğrenim döneminde bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören 460 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiştir. Bu sebeple örneklem, araştırmanın yapıldığı dönemde derslere aktif katılan ve katılmayı kabul eden 351 öğrenciden oluşmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri öğrencilerin ders dışı zamanlarında, literatür bilgileri doğrultusunda hazırlanan anket formu ve Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği ve Hemşirelikte Profesyonel Değerler Ölçeği ile toplanmıştır.

Hemşirelikte Profesyonel Değerler Ölçeği

Ölçek, Weis ve Schank tarafından (2009) geliştirilmiş olup Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 2012 yılında (Geçkil ve arkadaşları tarafından yapılmıştır.^{8,9} Ölçek beşli Likert tipinde ve 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte tüm maddeler “çok önemlidir” den “önemli değildir” e doğru sıralanır. Bir maddesinin puanı 1 puandan 5 puana kadardır ve ölçekte yer alan tüm maddeler düz şekilde kodlanır. Ölçekten alınabilecek toplam puan aralığı 26-30 arasındadır. Hemşirelerin profesyonel değerlerini kendilerinin değerlendirdikleri bu ölçekte yüksek puanlar yüksek profesyonel değerleri göstermektedir.^{8,9} Ölçek yüksek güvenilirliğe sahiptir. Hem orijinal çalışmada hem de Türkçe uyarlama çalışmasında Cronbach alfa katsayısı 0,92 olarak bulunmuştur.^{8,9}

Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği

Ekip çalışması ölçeği 2008 yılında Baker ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş, 2012 yılında Yardımcı ve arkadaşları tarafından Türkçe geçerlik güvenirlik çalışması yapılmıştır.^{10,11} Ölçek ekip yapısı, liderlik, durum izleme, karşılıklı destek ve iletişim olmak üzere 5 bölümden oluşmaktadır. Ölçekten en az 24, en fazla 120 puan alınabilmektedir.¹¹ Ölçeğin hem orijinal çalışmasında hem de Türkçe uyarlama çalışmasında alt boyutların Chronbach alfa değerinin 0,70 ve üzerinde bulunmuştur.^{10,11}

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma öncesi, araştırma, üniversitenin Tıp Fakültesi Etik Komisyon Senatosu tarafından değerlendirilmiş olup, etik açıdan

uygun bulunmuştur (Etik Kurul No: 11/04/2019-10). Araştırmanın uygulandığı kurumdan yazılı izin (2019-40990652-600) alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere bilgilendirilmiş onam okunarak öğrencilerin yazılı ve sözel onamları alınmıştır. Katılımcıların kişisel bilgileri ve çalışma verileri Helsinki Bildirgesi'ne göre toplandı. Anket isimsizdi ve öğrenciler istedikleri zaman çalışmadan çekilmekte özgürdü.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi, frekans, yüzde, ortalama, standart sapma, Skewness ve Kurtosis dağılım testleri, t testi ve ANOVA ile yapıldı. Sonuçlar %95 güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde ve $p < 0,01$, $p < 0,001$ ileri anlamlılık düzeyinde değerlendirildi.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri

Çalışmaya katılan öğrencilerin %67,5 'i kadın, 32,5 'i erkektir. Öğrencilerin yaş ortalaması $20,65 \pm 0,47$ ' dir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	237	67,5
Erkek	114	32,5
Yaş	$20,65 \pm 0,47$	
Hemşirelik Bölümünü İsteyerek Seçme		
Evet	329	93,7
Hayır	22	6,3
Hemşirelik Mesleğini Sevme		
Evet	329	93,7
Hayır	22	6,3
Liderlik Özelliğine Sahip Olduğunu Düşünme		
Evet	203	57,8
Hayır	39	11,1
Kararsızım	109	31,1
Bireysel Çalışmaları Daha Çok Tercih Etme		
Evet	185	52,7
Hayır	44	12,5
Kararsızım	122	34,8

Tablo 1 (Devamı). Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Bilgi Aktarımında Bulunmayı Sevme		
Evet	276	78,6
Hayır	19	5,4
Kararsızım	56	16,0
Sağlık Hizmetlerinin Ekip İşini Olduğunu Düşünme		
Evet	302	86,0
Hayır	14	4,0
Kararsızım	35	10,0
Ekip Çalışmasında Hemşirenin Önemli İşlevinin Olduğunu Düşünme		
Evet	299	85,2
Hayır	13	3,7
Kararsızım	39	11,1
Ekip Çalışanları Arasında Sürekli ve Sağlıklı İlişki Olması Gerektiğini Düşünme		
Evet	307	87,5
Hayır	21	6,0
Kararsızım	23	6,5
Ekibin Bağlı Olduğu Bir Ortak Değer Sisteminin Olması Gerektiğini Düşünme		
Evet	259	73,8
Hayır	25	7,1
Kararsızım	67	19,1
Sağlık Çalışanlarının Ekip ve İşbirliği Becerilerinin Geliştirilmesi Gerektiğini Düşünme		
Evet	292	83,2
Hayır	40	11,4
Kararsızım	19	5,4
Toplam	351	100

Öğrencilerin büyük çoğunluğu hemşirelik bölümünü isteyerek seçmiştir ve hemşirelik mesleğini sevmektedir (93,7). Öğrencilerin %57,8'si "liderlik" özelliğine sahip olduğunu

düşünmektedir, %52,7'si bireysel çalışmaları daha çok tercih etmektedir. Öğrencilerin %78,6'sı başkaları ile bilgi aktarımında bulunmayı sevmektedir (Tablo 1).

Öğrencilerin Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği ve Profesyonel Değerler Ölçeği Puan Dağılımları

Öğrencilerin ekip çalışması tutumları ölçeği puan dağılımları en az 28, en fazla 140' dir. Puan ortalaması ise 109,65±18,53'dir ve ölçek toplam puanının Chronbach alfa değeri 0,94'dir. Ölçeğin beş alt boyutunun puan ortalamaları ve güvenilirlik katsayıları (Chronbach alfa değeri) sırası ile şöyledir: Ekip yapısı= 23,19±4,87, 0,87; liderlik=25,02±4,61, 0,90; durum izlemi=24,34±4,57, 0,89; karşılıklı destek= 17,43±4,51, 0,73; iletişim=19,68±4,46, 0,89 (Tablo 2).

Tablo 2. Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği Puan Dağılımları ve Güvenirlik katsayıları

Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği	Min-Max puan	Ort.±SS	α
Toplam puan	28-140	109,65±18,53	0,94
Alt ölçek puanları			
Ekip yapısı	6-30	23,19±4,87	0,87
Liderlik	6-30	25,02±4,61	0,90
Durum izlemi	6-30	24,34±4,57	0,89
Karşılıklı destek	5-25	17,43±4,51	0,73
İletişim	5-25	19,68±4,46	0,89

Min. = En az, Max. = En fazla, Ort. = Ortalama SS = Standart Sapma, α = Chronbach alfa

Öğrencilerin Profesyonel Değerler Ölçeği puan dağılımları ise, en az 32, en fazla 130'dur. Ölçeğin puan ortalaması 99,27±20,34, Chronbach alfa değeri 0,96'dır. Ölçeğin beş alt boyutunun puan ortalamaları ve güvenilirlik katsayıları (Chronbach alfa değeri) sırası ile şöyledir: Bakım verme=31,28±6,71, 0,91; Profesyonellik=26,22±6,06, 0,84; Aktivizim=18,91±4,48, 0,89; Adalet=11,52±2,70, 0,79; Sadakat=11,34±2,60, 0,70 dir (Tablo 3).

Tablo 3. Profesyonel Değerler Ölçeği Puan Dağılımları ve Güvenirlik Katsayısı

	Min-Max puan	Ort.±ss.	α
Hemşirelikte Profesyonel Değerler Ölçeği			
Toplam puan	32-130	99,27±20,34	0,96
Bakım verme	10-40	31,28±6,71	0,91
Profesyonellik	7-53	26,22±6,06	0,84
Aktivizim	5-25	18,91±4,48	0,89
Adalet	3-15	11,52±2,70	0,79
Sadakat	3-15	11,34±2,60	0,70

Min. = En az, Max. = En fazla, Ort. = Ortalama SS = Standart Sapma, α = Chronbach alfa

Bazı Demografik Değişkenlere Göre Öğrencilerin Profesyonel Değerler Ölçeği ve Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği Ortalama ve Standart Sapmaları

Öğrencilerin sınıf seviyeleri ile HPDÖ ve EÇTÖ puanları arasında istatistiksel fark bulunmaktadır. Özellikle 3. Sınıfa devam eden öğrencilerin HPDÖ ve EÇTÖ puan ortalamaları diğer sınıflardan anlamlı derecede düşüktür (89,94±21,71; 98,85±22,45). Erkeklerin EÇTÖ puan ortalaması (105,72±21,49) kadınlardan anlamlı derecede düşüktür (111,55±16,64). Hemşirelik mesleğini isteyerek seçen ve mesleği sevdiğini belirten öğrencilerin her iki ölçek puan ortalamaları hemşirelik bölümünü isteyerek seçmeyen ve mesleği sevmeyen öğrencilerden anlamlı derecede yüksektir. (Tablo 4).

Tablo 4. Bazı Demografik Değişkenlere Göre Öğrencilerin Profesyonel Değerler Ölçeği ve Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği Ortalama Puanları ve Standart Sapmaları

Demografik değişkenler	n	Hemşirelikte Profesyonel Değerler Ölçeği			Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği		
		Ort.	SS	Analiz	Ort.	SS	Analiz
Sınıf Seviyesi							
1. Sınıf	107	98,54	18,08	F=9,329**	110,93	13,51	F=13,927**
2. Sınıf	77	103,71	20,36		115,98	16,82	
3. Sınıf	78	89,94	21,71		98,85	22,45	
4. Sınıf	89	104,49	18,91		112,12	17,72	

Cinsiyet							
Kadın	237	100,34	21,31		111,55	16,64	
Erkek	114	97,06	18,02	T=1,415*****	105,72	21,49	T=2,551*
Hemşirelik Bölümünü İsteyerek Seçme							
Evet	329	101,97	17,36		110,95	17,81	
Hayır	22	58,86	19,02	T=11,212**	90,27	18,73	T=5,257**
Hemşirelik Mesleğini Sevme							
Evet	329	101,97	17,36		110,95	17,81	
Hayır	22	58,86	19,02	T=11,212**	90,27	18,73	T=5,257**

Min. = En az, Max. = En fazla, Ort. = Ortalama SS = Standart Sapma, α = Chronbach alfa .

Not: * = 0,5 seviyesinde anlamlı, ** = 0,01 seviyesinde anlamlı. *** = Gruplarda ana kütle varyansları farklı olduğundan, Tamhanes testi yapılmış ve 3. Sınıfta okuyan öğrencilerin hem HPDÖ hem de ECTÖ puanları diğer sınıflardan anlamlı derecede farklı olduğu tespit edilmiştir. **** = Gruplarda ana kütle varyansları aynı olduğundan Bonferonni testi yapılmıştır. ***** $p > 0,05$

Öğrencilerin Ekip Çalışması ile İlgili Düşünceleri ile Ekip Çalışması Tutumları Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Öğrencilerin bilgi aktarımında bulunmayı sevme durumunun, ekip çalışması tutumları ölçek puanı üzerindeki etkisi anlamlı ve bu etki orta seviyededir ($p < 0,05$, $\eta = 0,089$). Tamhane test sonucuna göre, bilgi aktarımında bulunmayı seven katılımcıların ölçek puanı diğer katılımcılardan istatistiksel olarak daha yüksektir. Bununla birlikte, sağlık hizmetlerinin ekip işi olduğunu düşünme, ekip çalışması tutumları ölçek

puanı üzerindeki etkisi anlamlı fakat zayıf etkilidir ($p < 0,05$, $\eta = 0,030$). Ekip çalışmasında hemşirenin önemli işlevinin olduğunu düşünme, ekip çalışanları arasında sürekli ve sağlıklı ilişki olması gerektiğini düşünme, ekibin bağlı olduğu bir ortak değer sisteminin olması gerektiğini düşünme ve sağlık çalışanlarının ekip ve iş birliği becerilerinin geliştirilmesi gerektiğini düşünme değişkenleri ekip çalışması tutumları ölçek puanı üzerindeki orta seviyede anlamlı etkiye sahiptir ($p < 0,05$, $0,047 < \eta < 0,115$) (Tablo 5).

Tablo 5. Öğrencilerin Ekip Çalışması ile İlgili Düşünceleri ile Ekip Çalışması Tutumları Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Düşünceler	n	Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği		df	F	η	p
		Ort.	SS				
Liderlik Özelliğine Sahip Olduğunu Düşünme							
Evet	203	111,09	18,89	348	1,829	-----	0,162
Hayır	39	109,87	15,34				
Kararsızım	109	106,89	18,73				
Bireysel Çalışmaları Daha Çok Tercih Etme							
Evet	185	110,43	18,66	348	2,202	-----	0,112
Hayır	44	113,38	18,36				
Kararsızım	122	107,13	18,19				
Bilgi Aktarımında Bulunmayı Sevme							
Evet **	276	112,31	16,99	348	17,049	0,089	0,001
Hayır	19	107,68	22,85				
Kararsızım	56	97,19	19,37				
Sağlık Hizmetlerinin Ekip İşi Olduğunu Düşünme							
Evet **	302	110,93	17,71	348	5,355	0,030	0,005
Hayır	14	100,14	27,71				
Kararsızım	35	102,42	18,91				
Ekip Çalışmasında Hemşirenin Önemli İşlevinin Olduğunu Düşünme							
Evet **	299	111,36	17,38	348	11,432	0,062	0,001
Hayır	13	109,07	18,53				
Kararsızım	39	96,71	19,07				
Ekip Çalışanları Arasında Sürekli ve Sağlıklı İlişki Olması Gerektiğini Düşünme							
Evet **	307	111,28	17,30	348	10,134	0,055	0,001
Hayır	21	100,65	18,53				
Kararsızım	23	95,56	18,28				
Ekibin Bağlı Olduğu Bir Ortak Değer Sisteminin Olması Gerektiğini Düşünme							
Evet *	259	112,04	17,78	348	8,672	0,047	0,001
Hayır	25	104,20	20,13				
Kararsızım	67	102,44	18,72				
Sağlık Çalışanlarının Ekip ve İş Birliği Becerilerinin Geliştirilmesi Gerektiğini Düşünme							
Evet **	292	112,46	16,67	348	22,613	0,115	0,001
Hayır	19	97,94	20,31				
Kararsızım	40	94,72	21,51				

Ort.= ortalama, SS=standart sapma, n=sayı, *= Bonferonni test sonucu, **Tamhanes T2 test sonucu

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin Ekip Çalışmasına Yönelik Tutumları ve Profesyonel Değerleri belirlendi. Çalışma sonucunda öğrencilerin ekip çalışmasına yönelik tutumlarının (109,14±19,76) yüksek düzeyde olduğu belirlendi. Daha önce Ekip Çalışmasına Yönelik Tutumlar Ölçeği ile yapılan çalışmalarda ölçek puanları bu çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.^{6,12}

Hemşirelik öğrencilerinin ekip çalışmasına ilişkin yüksek derecede olumlu tutum sergilemesi, önce öğrenim yaşantılarında sonra ise mesleki gelişimlerinde pozitif etkileri olan ve hasta bakım kalitesini artıran bir durumdur. Hemşirelik eğitimi süresince öğrencilerin klinik uygulamalara başlaması, sınıf seviyesi arttıkça alınan dersler ile birlikte daha fazla alana ilişkin bilginin artması, günümüz teknolojik gelişmelerinin artması ile birlikte

simülasyon destekli eğitim planlamaları ve ders içi öğrenim faaliyetleri sırasında öğrenciler ekip çalışmaları yapmaktadır. Bu çalışmalarda öğrencilerden hemşirelik mesleğine ve ekip çalışmasına uygun şekilde hareket etmeleri beklenmektedir. Öğrenim sonrası ise meslek yaşamlarında iyi bir ekip çalışması, hastaların tanı, tedavi ve sağlığını geliştirilmesi konusunda daha etkili adımlar atılmasını ve hemşirelik bakım kalitesinin artmasını sağlar. Bu açıdan çalışma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin Ekip Çalışmasına Yönelik Tutumları ölçeğinden aldıkları puanların yüksek olması, istenilen bir durumdur.

Çalışmada öğrencilerin profesyonel değerlerinin $99,60 \pm 20,74$ ile orta seviyede olduğu tespit edildi. Ancak öğrencilerin profesyonel değerlerinin ölçek puanlarının diğer çalışmalardan düşük olduğu belirlenmiştir.^{13,14} Bu durumun sebebi, okulların eğitim müfredatlarının farklılığı olabilir. Yapılan çalışmalarda simülasyon ve rol modeli üzerinden gerçekleştirilen hemşirelik eğitimlerinin öğrencilerin profesyonellik değerleri üzerinde olumlu etkilerinin olduğu belirlenmiştir.¹⁵

Okulların müfredatları¹⁶, öğrencilerin sınıf seviyesi^{5,14}, mesleki bir kuruluşa üye olmak¹⁷, kadın olmak¹⁷ gibi çeşitli demografik değişkenler öğrencilerin profesyonellik seviyelerini etkilemektedir. Çalışmamızda, 4. sınıfta olmanın, hemşirelik bölümünü isteyerek seçmelerinin ve mesleği sevmelerinin öğrencilerin profesyonellik seviyeleri üzerinde etkisinin olduğu belirlenmiştir. Ak ve arkadaşları (2018) yaptıkları çalışmada⁵, kadın öğrencilerin ve 1. ve 2. sınıfa devam eden öğrencilerin profesyonel değerler düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Bizim çalışmamızda ise 3. sınıfta öğrencilerin profesyonel değerler düzeylerinin düşmesine rağmen 4. sınıfta yeniden yükseldiği belirlenmiştir. Aradaki bu farklılığın, katılımcıların kişisel farklılığından değil, katılımcıların devam ettiği üniversitelerin ders müfredatlarının farklı olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Nitekim her iki çalışmada da mesleğini seven

ve hemşirelik bölümünü isteyerek seçen öğrencilerin profesyonel değerler düzeyleri daha yüksek olarak belirlenmiştir. Diğer demografik değişkenler çalışmalara göre farklılaşmakla birlikte hem bu çalışmada hem de yapılan diğer çalışmalarda öğrencilerin mesleği sevmeleri profesyonellik seviyelerini etkileyen önemli bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁷ Hemşirelik öğrencilerinin daha profesyonel tutumlarda bulunmaları ve mezun olduklarında mesleklerini profesyonel bir şekilde gerçekleştirebilmeleri için, üniversite eğitimlerinde mesleklerini sevmeleri gerekir. Bunun için de öğrencilerin mesleki değerler hakkında bilgilendirilmesi ve ekip çalışmasının mesleki önemini kazandırılması önemli bir girişimdir.

Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değerler düzeyleri cinsiyetten de etkilenebilen bir durumdur. Ancak bazı çalışmalarda kadın olmak profesyonel değerler düzeyi üzerinde anlamlı etkiye sahipken^{5,17}, bazı çalışmalarda böyle bir etki görülmemiştir. Çalışmamızda öğrencilerin profesyonellik seviyelerinin kadın ve erkek öğrencilerde farklı olmadığı görülmektedir. Poorchangizi ve arkadaşları. (2019) yaptıkları çalışmada¹⁸ da benzer şekilde, profesyonellik seviyesinin cinsiyete göre değişmediğini belirlemiştir. Çalışmalar arasındaki bu farklılık, örneklem grubundaki kadın öğrencilerin daha fazla sayıda olmasından veya erkek öğrencilerin hemşirelik bölümünü isteyerek seçip seçmediklerinden kaynaklanmış olabilir.

Çalışmamız sonuçlarına göre; öğrencilerin ekip çalışmasına yönelik tutumları üzerinde ise, kadın olmanın, 2. sınıfta öğrenim görmenin, hemşirelik mesleğini isteyerek seçme ve mesleği sevmelerinin yanı sıra ekip çalışması hakkındaki düşünceler de etkili olmaktadır. Genellikle kadınların iletişime açık cinsiyet rolleri olduğundan ve erkeklere kıyasla başka kişilerle sözel iletişim kurmaya daha istekli olduğundan ekip çalışmasına yönelik tutumları da erkek öğrencilerden yüksek olmasında etkili olmuş olabilir.¹⁹

Sağlık hizmetlerinin bir ekip işi olduğunu düşünen ve bu ekipte hemşirenin önemli işlevi olduğunu düşünen öğrencilerin EÇTÖ

puanı diğer katılımcılardan anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir. Ancak “kararsız” olan öğrencilerin de ölçek puanları yüksektir. Bu durum, öğrencilerin bu düşüncelerde kararsız olmalarını belirtmelerine rağmen, ders içi ve klinik uygulamalarda ekip çalışmasına önem verdiği fikrine yol açmaktadır. Hemşirelik, tıp fakültesi öğrencileri ve fizyoterapi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin diğer öğrencilere göre ekip içindeki mesleki rollerini daha iyi tanımlayabildikleri, diğer meslek üyeleri ile iletişime açık olduklarını göstermiştir¹⁸. Çalışmamızda da öğrencilerin büyük kısmının diğer ekip üyeleri ile bilgi aktarımında bulunmayı sevdiği ve bu öğrencilerin EÇTÖ puanlarının diğer öğrencilerden yüksek olduğu görülmektedir. Hemşirelik öğrencilerinin disiplinler arası ekip çalışması kadar, kendi disiplinleri arasındaki ekip çalışmasına ilişkin becerilerinin olması öğrencilerin mesleki yeterlilikleri, derste anlatılan konuyu kavrama ve sağlıklı bir bütün olarak algılama konusunda da etkili bir yöntem olarak kabul edilebilir. Daha önce yapılan bir çalışmada ekip çalışması halinde yapılan öğretim yöntemlerinde, öğrencilerin derse katılımının arttığı, öğrendikleri bilgilerin daha kalıcı olduğu, öğrencilerin eleştirel düşünme becerisinin arttığını gösteren çalışmalar mevcuttur.²⁰

Öğrenciler sağlık ekibinin bağlı olduğu bir ortak değerler sistemi olmasının ve sağlık çalışanlarının ekip becerilerinin geliştirilmesinin ekip çalışması için önemli olduğunu belirtmişlerdir. Daha önce hemşirelik öğrencilerinin ekip becerilerinin artırılmaya çalışıldığı araştırmalarda, çalıştıkları konuda özel bir eğitim programı alan, ekip üyelerinin yapacakları işlerin belirli olduğu ve ekip üyeleri arasında güçlü bir iletişimin kurulduğu uygulamaların öğrencilerin ekip çalışmasına yönelik tutumlarını olumlu etkilediği belirlenmiştir.²¹⁻²⁴ Bu sonuçlar, öğrencilerin ekip çalışmasına yönelik tutumları üzerinde, bireysel özelliklerinin yanı sıra diğer ekip üyeleri ile ilişkilerin, ekibin içerisinde görev tanımlarının net bir şekilde yapılmasının ve diğer ekip üyelerinin de ekip çalışmasına nasıl baktığının etkili olabileceğini göstermektedir.

Çalışmamız tanımlayıcı çalışmaların getirdiği sınırlılıklar ile örneklem grubundan kaynaklı bir sınırlılığa sahiptir. Tek bir üniversite öğrencileri ile hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik seviyelerini ve ekip çalışmasına yönelik tutumlarını değerlendirmek mümkün değildir. Her üniversitenin ders içerikleri, uygulama alanları ve eğitim-öğretim kaynaklarının farklı olabileceği düşünüldüğünde, bundan sonraki çalışmaların daha büyük ve mümkünse birkaç farklı hemşirelik okulunun dahil edilerek yapılması daha yararlı olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin profesyonel değerler düzeylerinin orta ve ekip çalışmasına yönelik tutumlarının yüksek seviyede olduğunu ortaya koymuştur. Öğrencilerin başarılı bir akademik hayat ve meslek hayatı yaşayabilmeleri için bu iki değişken oldukça önemlidir. Profesyonel bir meslek olan hemşirelik, ekip çalışmasına önem verme ve mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve tutumla hasta bakımını bir ekip çalışması içerisinde gerçekleştirmeyi zorunlu kılmaktadır. Öğrencilerin meslek hayatına atanmadan önce bu yeterlilikleri okul hayatında kazanmaları önemlidir. Bu

sebeple, eğitim süresi içerisinde öğrencilerin profesyonel kimliklerinin gelişmesi ve ekip çalışmasına ilişkin yeterliliklerinin artması için eğitim- öğretim çalışmalarının yapılması önemlidir. 4 yıl süren hemşirelik eğitimi boyunca, öğrencilere mesleği sevdirmenin, daha fazla disiplinler arası klinik ve klinik dışı çalışmalar yapmanın, teorik bilgiyi simülasyon çalışmaları ile desteklemek ve hemşire eğitimcilerin müfredat planlaması yaparken öğrencilerin profesyonel gelişimini destekleyici ders ve konu planlamaları yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Kossaify, A, Hleihel, W ve Lahoud, J.C. (2017). "Team-Based Efforts to Improve Quality of Care, the Fundamental Role of Ethics, and the Responsibility of Health Managers: Monitoring and Management Strategies to Enhance Teamwork". *Public Health*, 153, 91-98.
2. Begley, C.M. (2009). "Developing Inter-professional learning: Tactics, Teamwork and Talk". *Nurse Educ Today*, 29 (3), 276-283.
3. Çelik Durmuş, S.Ç. ve Erdem, Y. (2019). "Bir Kamu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Profesyonellik Tutumları". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 12 (2), 126-133.
4. Özdelikara, A, Ağaçdiken Alkan, S ve Mumcu Boğa, N. (2016). "Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinde Profesyonelliğin Belirlenmesi". *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 2 (2).
5. Ak, B, Cerit, B, Dikmen, Y ve Erol F. (2018). "Hemşirelik Öğrencilerinin Profesyonel Tutumları ve Etkileyen Faktörler". *STED*, 27 (4), 232-242.
6. Önler, E. ve ark. (2014). "Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Ekip Çalışması Tutumları ile Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi". *IAAOJ, Health Sciences*, 2 (2), 19-29.
7. Karabulutlu, E.Y., Gündüz Oruç, F. ve Bahçecioglu Turan, G. (2019). "Öğrencilerin Hemşirelik Eğitimi Sürecinde Yaşadıkları Stresin Profesyonel Benlik Gelişimlerine Etkisi". *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 10-17.
8. Weis, D. ve Schank, M.J. (2009). "Development and Psychometric Evaluation of the Nurses Professional Values Scale-Revised". *J Nurs Meas*, 17, 221-31.
9. Geçkil, E., Ege, E., Akin., B. ve Göz, F. (2012). "Turkish Version of the Revised Nursing Professional Values Scale: Validity and Reliability Assessment". *Jpn J Nurs Sci*, 9, 195-200.
10. Baker, D.P., Krokos, K.J. ve Amodeo, A.M. (2008). *Team STEPPS Teamwork. Attitudes Questionnaire Manual*. Rockville, M.D. Agency for Healthcare Research and Quality. <http://teamstepps.ahrq.gov/abouttoolsmaterials.htm>
11. Yardımcı, F., Başbakkal, Z., Beytut, D., Muslu, G. ve Ersun, A. (2012). "Ekip Çalışması Tutumları Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması". *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13,131-137.
12. Çelik, A. ve Karaca, A. (2017). "Hemşirelerde Ekip Çalışması ve Motivasyon Arasındaki İlişkinin ve Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi". *HEAD*, 14 (4), 254-263.
13. Çetin Avcı, S., Işık, G., Egelioglu Cetişli, N., Üşümez, D., Şencandan, B. ve Bektaş, C. (2019). "Hemşirelik Öğrencilerinin Profesyonel Değerleri ve Kariyer Planları". *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6 (2), 256-265.
14. Kavradım, S.T., Akgün, M., Özer, Z. ve Boz, İ. (2019). "Perception of Compassion and Professional Values in Nursing Students: A cross-sectional multivariate analysis from Turkey". *Nurse Education in Practice*. 41
15. Bussard, M.E. ve Lawrence, N. (2019). "Role modeling to teach communication and professionalism in prelicensure nursing students". *Teach Learn Nurs*, 14 (3), 219-223.
16. Feller, L.M., Fisher, M., Larson, J. ve Schweinle, W. (2019). "Nursing Students' Professional Value Development: Can We Do Better?". *Nurs. Educ. Perspect*, 40 (6), 317-321.
17. Öztürk Donmez, R. ve Ozsoy, S. (2016). "Factors Influencing Development of Professional Values Among Nursing Students". *Pak J Med Sci*, 32 (4), 988-993.
18. Poorchangizi, B., Borhani, F., Abbaszadeh, A., Mirzaee, M. ve Farokhzadian, J. (2019). "The Importance of Professional Values from Nursing Students' Perspective". *BMC Nursing*, 18 (1),1-7.
19. Yüksel, A. ve Erzincanlı, S. (2020). "Hemşirelik Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler". *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 57-66.
20. Craig, J.M., Nodeland, B., Long, R. ve Spivey, E. (2020) "Student Perceptions of Team-Based Learning in the Criminal Justice Classroom". *J. Crim. Justice Educ*, 1-18.
21. Hood, K., Cant, R., Leech, M., Baulch, J. ve Gilbee, A. (2014). "Trying on the Professional Self: Nursing Students' Perceptions of Learning About Roles, Identity and Teamwork in an Interprofessional Clinical Placement". *Appl Nurs Res*, (2), 109.
22. Simko, L.C., Rhodes, D.C., McGinnis, K.A. ve Fiedor, J. (2017). "Students' Perspectives on Interprofessional Teamwork Before and After an Interprofessional Pain Education Course". *Am. J. Pharm. Educ.*, 81 (6), 104.
23. Turkelson, C., Keiser, M., Yorke, A.M. ve Smith, L. (2018). "Piloting a Multifaceted Interprofessional Education Program to Improve Physical Therapy and Nursing Students' Communication and Teamwork Skills". *J Acute Care Phys Ther*, (3), 107.
24. Račić, M. ve ark. (2017). "The Effects of Interprofessional Diabetes Education on the Knowledge of Medical, Dentistry and Nursing Students". *Acta Medica Academica*, 46 (2), 145-154.